

ENNEN NÄKYMÄTTÖMIÄ ELÄIMIÄ

Opas esiopetukseen ja kouluille

Sisältö

Alkusanat

Eskalaukka

Samiskaiset

Kaksisuuntaknasu

Voikuvaeltaja

Könttökinttu

Tambem

Kuukurkko

Kätkölumous

Ikiodottajat

Kuinkala

Hyssy

Luurukuiku

Sinivuorivieraat

Alkusanat

Ulf Starkin ja Linda Bondestamin kuvakirja *Djur som ingen sett utom vi* (*Ennen näkymättömiä eläimiä*, suomentanut Liisa Ryömä) voitti parhaan ruotsinkielisen lastenkirjan Snöbollen-palkinnon 2016 ja Pohjoismaiden neuvoston lasten- ja nuorten kirjallisuuspalkinnon 2017. Uumajassa Bildmuseet ja Uumajan yliopisto tuottivat Snöbollen-palkinnon yhteyteen näyttelyn *Djur som ingen sett utom vi*, jonka Pohjoismaiden kulttuurikeskus sitten osti ja asetti näytteille kirjastoonsa 11.1-28.3.2018. Näyttelyssä kävi 46 lapsiryhmää, jotka saivat osallistua Helsingin yliopiston ruotsinkielisen opettajankoulutuksen kanssa järjestettyyn monenlaiseen luovaan toimintaan.

Helsingin yliopiston toisen vuosikurssin opettajaopiskelijoilla oli keväällä 2018 draaman lyhytkurssilla ja kuvailmaisun kurssilla projekti, jonka aiheena oli luetun luova tulkitseminen esteettisistä lähtökohdista. Draamakurssi on osa suurempaa äidinkielen ja kirjallisuuden opintokokonaisuutta. Draamapedagogiikalla on rajallinen mutta kuitenkin merkittävä sijansa koulun arjessa. Draaman avulla lapset saavat kouriintuntuvasti kokea, millaista on yhdessä toisten kanssa oppia viestimään, kuvaamaan ja kertomaan, kun välineenä on oma minä ja oma keho. Koulun draamapedagogiikka ei ole vain teatteria. Kuvia ja tekstejä voi esimerkiksi tulkita draaman ja niin kutsuttujen draamakonventioiden keinoin. Draamakonventiot ovat draamapedagogiikan omia menetelmiä, joiden avulla voidaan tutkia, kertoa ja yhdessä kokea, miten taide ja kulttuuri tulevat eläviksi koulun omassa arjessa.

Tässä materiaalissa esitellyt draamakonventiot ovat luokanopettajaopiskelijoiden kehittämiä Ulf Starkin ja Linda Bondenstamin kirjan *Djur som ingen sett förutom vi* (*Ennen näkymättömiä eläimiä*) pohjalta pidetyissä luovan toiminnan työpajoissa. Pajatyöskentelyn aikana lapset ja aikuiset ovat kokeilleet runojen tulkintamahdollisuuksia taiteellisesti ja esteettisesti.

Näiden työpajojen tarkoituksena on laajentaa lukemista. Kansallisissa opetussuunnitelman perusteissa vuosiluokille 1-6 (2014) kutsutaan tällaista laajempaa tapaa lukea monilukutaidoksi. Tämä materiaali on eräänlainen opettajanopas kirjan *Ennen näkymättömiä eläimiä* tekstin ja kuvien sekä niiden välittämien tunteiden lukemiseen monella jännittävällä tavalla: ääneen, yhdessä, kehoa käyttäen. Tässä oppaassa on myös ehdotuksia näyttelyyn ja kirjaan liittyvästä työskentelystä ennen ja jälkeen varsinaista toimintaa. Materiaalia voi myös käyttää koulussa suoraan monilukutaitoon ja luovaan lukemiseen liittyen.

Toivomme, että opas innostaa pedagogeja, varhaiskasvattajia, opettajia, kulttuuriryöntekijöitä, oppilaita, vanhempia ja kaikkia muita, jotka ovat kiinnostuneita kirjojen lukemisen aikaansaamasta yhdessä tekemisen riemusta. *Ennen näkymättömiä eläimiä*-kirjan ja näyttelyn kanssa voi rakentaa odottamattomia yhteisiä oppimisympäristöjä, yhteisiä oppimistilanteita ja lukukokemuksia eri ihmisten ja eri kulttuuri-instituutioiden välille.

Helsingin yliopiston kasvatustieteen laitoksen luokanopettajaopiskelijat

Hannah Kaihovirta, esteettisten aineiden didaktiikan yliopistonlehtori
Mikaela Wickström, Pohjoismaisen kulttuurikeskuksen erikoiskirjaston
erikoiskirjastonhoitaja

Runo *Eskalaukasta*

Johdattelu toimintaan

Eskalaukka tuntee itsensä yksinäiseksi. Yksinäisyys on yhteiskunnassamme suuri ongelma ja siksi oppilaiden on tärkeää pohtia tätä aihetta.

Työtapa

Oppilaiden etukäteistietojen selvittämiseksi on hyvä kysyä, ovatko he lukeneet kirjan aikaisemmin tai kuulleet siitä. Mistä he ajattelevat sen kertovan? Voi hyvin olla, että kirjasta on luettu osia mutta ei koko kirjaa.

Tämän jälkeen teksti luetaan eläytyen ja viritetään keskustelu oppilaiden kanssa esittämällä avoimia kysymyksiä: Mitä tarkoittaa vesistö? Kuka *Eskalaukka* on? Miltä *Eskalaukasta* tuntuu? Mitä muita eläimiä kuvassa on? Tietävätkö muut eläimet kuka *Eskalaukka* on? Mitä värejä kirjassa on?

Jos aikaa on, voi tekstin lukea uudelleen käyttämällä eri ääniä ja mahdollisesti dramatisoida jonkin kohtauksen. Voi myös kysyä oppilailta, millaisella äänellä (esimerkiksi iloisella, surullisella) tekstin voisi lukea.

Sitten oppilaat voivat seisten näyttää kehollaan (ilman ääntä), miltä he ajattelevat *Eskalaukka* tuntuvan. Mene aikuisena mukaan, ja liikkukaa yhdessä. Ennen kuin kokeilette *Eskalaukan* liikkeitä, voi olla hyvä lämmitellä kehoa esimerkiksi ravistelemalla jalkoja ja käsiä. Sitten oppilaita pyydetään näyttämään, miltä *Eskalaukka* toivoisi, että siitä tuntuisi. Ajatuksena on päästä lähelle *Eskalaukan* tunteita.

Seuraavaksi oppilaat voivat miettiä yhdessä, miten voisi toimia, jos heidän ryhmäänsä tulisi uusi oppilas, joka tuntisi olonsa vähän samanlaiseksi kuin *Eskalaukka*? Kuinka voisi ilahduttaa kaveria, joka ehkä tuntee olonsa hieman yksinäiseksi ja ulkopuoliseksi, vaikka sanomalla ”Hei, miten voit? Haluatko leikkiä kanssani?” tai muuta ystävällistä. Oppilaat voivat yrittää yhdistää kirjan oikeaan elämään. On olemassa monia pieniä asioita, joita tekemällä voi ilahduttaa toista.

Lopetus

Katselkaa kirjan viimeistä kuvaa, jossa kaikki kirjan eläimet tanssivat iloisesti toistensa kanssa. Kuvassa myös *Eskalaukka* on iloinen ja tyytyväinen. Kuvan avulla voi näyttää, kuinka iloinen *Eskalaukasta* on nyt tullut, mikä saa oppilaat tuntemaan, että he onnistuivat harjoituksessaan. Lopuksi oppilaita kiitetään ja annetaan myönteistä palautetta heidän hienoista ja luovista ratkaisuisiaan.

Runo *Samiskaisista*

Materiaali: Käsinnukkeja/pehmoeläimiä, tuoleja

Johdattelu toimintaan

Kokoontukaa aluksi piiriin lukemaan runo Samiskaisista. Ottakaa käyttöön erilaisia käsinnukkeja tai pehmoeläimiä, jotka esittävät Samiskaisia. Olisi hyvä, jos ne väriltään ja muodoltaan muistuttaisivat kirjan eläimiä mutta niiden ei tarvitse olla täysin samanlaisia. Anna lapsille aikaa kertoa käsinnukestaan/pehmoeläimestään. Lapsi voi myös esitellä itsensä. Keskustelkaa lasten kanssa sanoista, joita runossa on käytetty ja lasten runolle antamista tulkinnoista. Lukekaa runo useaan kertaan. Suhtaudu tarkkaavaisesti lasten tulkintoihin.

Työtap

Kehota lapsi kuvittelemaan, että he ovat *Samiskaisten* maassa. Opettaja auttaa luomaan sopivan tunnelman. Tuolit ja jakkarat voivat olla vuoria ja lattia vettä. Pyydä nyt lapsia käsinnukkien/pehmoeläinten avulla kuvittelemaan, että he herättävät *Samiskaiset* eloon. Pyydä heitä kuvittelemaan runon aamukylpy äänineen.

Lopetus

Kokoontukaa lopuksi keskustelemaan *Samiskaisten* ominaisuuksista, niiden käyttäytymisestä, elintavoista ja tunteista. Keskustelkaa siitä, että aina tekee samalla tavalla kuin muut tai että aina tekee eri tavalla. Luo yhteyksiä lasten arkeen ja todellisuuteen. Millaista olisi, jos kakki pitäisivät samoista asioista tai kaikilla olisi samat harrastukset? Keskustelkaa toisaalta myös siitä, mikä yhdistää kaikkia lapsia, kuten se, että he ovat saman ikäisiä, käyvät samaa koulua jne. Kokeilkaa tuttua draamakonventiota, Seuraa johtajaa -leikkiä, missä jokaisen pitää toistaa mahdollisimman tarkasti se, mitä edellä kulkeva tekee. Leikki etenee niin, että yksi aloittaa liikkeen ja muut ryhmässä toistavat sen niin samalaisena kuin mahdollista. Kokeilkaa leikkiä myös nurinpäin, niin että toistatte liikkeet niiden vastakohtina mielellään pareittain. Keskustelkaa lopuksi kokemastanne.

Dokumentoikaa toiminta käsinnukeilla/pehmoeläimillä ja oppilaiden oppimisprosessi (valokuvat ja/tai video). Antakaa aikaa ja tilaa oppilaille keksiä uusia samiskaisrunoja dokumentoinnin pohjalta.

Kirjan kuvitus näyttelyssä

Runo *Kaksisuuntaknasusta*

Johdattelu toimintaan

Seuraaviin draamaharjoituksiin tarvitaan kaksi aikuista draamaohjaajaa ja pieni oppilasryhmä. Ennen draamatyöskentelyä tehdään draamasopimus, toisin sanoen annetaan lupaus siitä, että kuviteltu on totta vain sen hetken, kun kuvitelmassa ollaan. Roolissa toimimisen pitää olla turvallista. Aluksi luetaan runo Kaksisuuntaknasusta. Toinen ohjaajista on roolissa ja toinen lukee runon eläytyen. Lukija näyttää aukeaman oppilaille, jotta he voivat nähdä kuvan lukemisen aikana.

Lukemisen jälkeen esitetään seuraavat kysymykset:

“Mitä tiedämme *Kaksisuuntaknasusta*? ”

“Mitä *Kaksisuuntaknasu* tekee syksyisin ja keväisin ja miksi?”

“Mikä kuvista esittää *Kaksisuuntaknasua* syksyllä ja mikä keväällä ja mistä sen huomaa?”

Työtapa

Runo luetaan uudelleen niin, että runon eri osien välissä pidetään tauko. Tauon aikana toinen ohjaajista tanssii *Kaksisuuntaknasun* roolissa siten, että tanssi vastaa runon tunteita. Sopivia kappaleita ovat esimerkiksi Requiem Lacrimosa tai Eine Kleine Nachtmusik, molemmat W.A. Mozartin, syksyä ja kevättä kuvaamaan. Ohjaaja voi käyttää naamiota tai jotakin muuta *Kaksisuuntaknasulle* sopivaa, esimerkiksi punaisia villasukkia tai sarvia. Sen jälkeen lapset voivat ottaa *Kaksisuuntaknasun* roolin ja tanssia eri musiikkikappaleiden tahdissa. Kappaleita soitetaan vuorotellen ja kaikki saavat ilmaista itseään *Kaksisuuntaknasun* roolissa omalla tavallaan. Lapset voivat myös hyvin käyttää rekvisiittaa.

Seuraava harjoitus on draamakonventio kunniakuja, joka tarkoittaa draamamenetelmää, jossa osallistujat aluksi asettuvat kahteen riviin kasvokkain toisiaan vasten. Yksi oppilas kerrallaan kulkee kujan läpi ja kun hän kulkee ohi, jonossa seisijat kuiskaavat. Tässä versiossa lapset lohduttavat *Kaksisuuntaknasua* syksyllä kuiskaamalla sille lohduttavasti, kun se ohittaa heidät. Kunniakuja kulkevat ovat *Kaksisuuntaknasun* roolissa, mitä kaikki osallistujat saavat kokeilla. Rooliasuun voi pukeutua, jos haluaa.

Lopetus

Lopuksi käydään keskustelu aiheista, jotka oppilaat ottivat esiin alussa kysymyksiä käsiteltäessä. Muita mahdollisia kysymyksiä, joista voidaan keskustella:

“Ajatteletteko *Kaksisuuntaknasun* olevan aikuinen vai lapsi?”

“Luuletteko, että *Kaksisuuntaknasu* on ainoa, joka tuntee näin?”

“Voiko toista ihmistä lohduttaa niin kuin te lohdutitte *Kaksisuuntaknasua*?”

Loppukeskustelu on yhteenveto koko työskentelystä ja harjoituksen voi päättää suosionosoituksiin.

Runo *Kaksisuuntaknasusta*

Johdattelu toimintaan

Kootkaa lapset piiriin. Tutustukaa kirjaan ja runoon. Lukekaa runo, katselkaa kuvia.

Työtapa

Käyttäkää draamakonventiota, jonka nimi on ”tyhjä tuoli”. Siinä kuvitellaan, että tyhjässä tuolissa istuu joku, jolle esitetään kysymyksiä, joihin sitten itse vastaa niin kuin olisi se, joka istuu tuolissa. Jos tehtävää haluaa muunnella, voi tuolille laittaa istumaan pehmoeläimen tai jonkun muun hahmon, jolle on helpompi esittää kysymyksiä. Hahmon voi tehdä eläväksi: se voi liikkua, asettua eri asentoihin runon lukemisen aikana.

Kysymykset vuodenaajoista, keväästä ja syksystä ovat itsestään selvästi hyvä tapa virittyä toimintaan. Keskustelkaa tunteista, joita syksy ja kevät herättävät. Kysymyksiä voi muunnella sen mukaan, miten oppilaat vastaavat.

Lopetus

Loppukeskustelu vuodenaikojen hyvistä ja huonoista puolista. Äänestys siitä, mikä vuodenaika on paras kunkin oppilaan mielestä. Oppilaat voivat ehdottaa, mitä *Kaksisuuntaknasu* voisi tehdä toisin keväällä ja syksyllä. Mitä se tekee talvella ja kesällä?

Kuvia voi katsoa yhtä aikaa kirjasta ja seinältä näyttelyssä

Runo Voikuvaeltajasta

Johdattelu toimintaan

Asettukaa aluksi piiriin keskustelemaan kirjasta, runosta ja tilanteesta. Selatkaa kirjaa, kunnes esiin tulee runo Voikuvaeltajasta. Runo luetaan oppilaille, keskustelkaa myös kirjan kuvista. Seuraavien kysymysten avulla voitte alkaa tulkita runoa:

Miksi Voikuvaeltaja rakentaa koko ajan uusia pesiä?

Miksi se luulee kaiken olevan paljon paremmin muualla?

Onko talo (fyysinen rakennus) aina koti?

Miltä Voikuvaeltajasta tuntuu tässä kuvassa?

Missä sinä tunnet olosi kotoisaksi?

Haluaisitko asua jossain muualla? Missä?

Tuntuisiko paikka kodilta/kotoisalta?

Työtapa

Käyttäkää palloa esittämässä Voikuvaeltajaa, pallo voi lainata Voikuvaeltajan hahmon. Antakaa pallon kulkea piirissä aina sellaiselle, joka ei vielä sillä kierroksella ole saanut vuoroa, ja tervehtikää Voikuvaeltajaa. Jatkakaa muutamia kierroksia. Sitten jokainen saa etsiä uuden paikan, jonne Voikuvaeltaja rakentaa pesän. Sitten Voikuvaeltajalta kysytään, miltä uudessa paikassa tuntuu olla. (leikkikää palloleikkiä uudestaan). Pyydä lapsia kuvaamaan sekä taloja että muuta ympäristöä. Asumus voi olla kerrostalo, maja, luola.

Lopetus

Leikin jälkeen pallon voi ottaa uudestaan käyttöön: pallo ei ole enää Voikuvaeltaja vaan pelkkä pallo, joka antaa jokaiselle vuorollaan mahdollisuuden kertoa, millaista oli lukea runoa tällä tavoin.

Runo *Könttökintusta*

Materiaali: Kirja, pehmeitä alustoja, itse hieronnan aikana hämärä valaistus huoneessa.

Johdattelu toimintaan

Valmistaudu hierontahetkeen valitsemalla noin viisi runoa. Monet runoista soveltuvat hyvin hierontaan: Könttökintun lisäksi esimerkiksi Tambem, Nukkahorrostaja, Kaksisuuntaknasu jne.

Työtapa

Pyydä lapsia asettumaan pareittain ennen toimintaa. Kysy, tietävätkö lapset, mitä sana hieroa tarkoittaa ja ovatko he joskus aiemmin olleet hieronnassa. Kerro että, runot on valittu kirjasta *Ennen näkymättömiä eläimiä* ja, että sama runo luetaan useampaan kertaan ja, että jokainen saa sekä hieroa että olla hierottavana. Näytä myös, kuinka voi hieroa: painaa kevyesti koko kämmenellä, juoksutta sormia koko selän poikki, tehdä pieniä perhosen liikkeitä selkää pitkin...kerro myös, ettei hierominen saa satuttaa sitä, jota hierotaan.

Sitten on hieronnan aika. Se, jota hierotaan, asettuu vatsalleen ja se, joka hieroo, asettaa kätensä tämän selälle. Sitten lukeminen ja hieronta voivat alkaa. Esittele lapsille yksi runo kerrallaan ja näytä runon eläimen kuva ennen kuin lapset alkavat hieroa toisiaan. Lue runo kaksi kertaa ennen kuin hieroja ja hierottava vaihtavat paikkaa.

Lopetus

Kun olet lukenut 3–4 runoa, voivat kaikki asettua piiriin istumaan ja keskustella siitä, miltä tuntui hieroa ja olla hierottavana. Toiminnan päätteeksi lapset voivat istua peräkkäin piirissä ja hieroa toisiaan vielä kerran jonkun runon säestyksellä.

Runo *Kuukurkosta*

Johdattelu toimintaan

Aloita harjoitus antamalla lapsiryhmälle kuiskaten ohjeeksi asettua puoliympyrään. Lue runo ja pyydä lapsia sulkemaan silmänsä ja ajattelemaan jotakin, mitä he ikävöivät. Sen jälkeen, kun oppilaat ovat keksineet jotakin, mitä he kaipaavat, jaa heidät kolmen ryhmiin.

Työtapa

Harjoituksen tarkoituksena on, että ryhmät keksivät liikesarjan, jonka he sitten esittävät käyttämättä sanoja. Ajatus on, että liikkeet tehdään vastakkain ikään kuin peilistä nähtyinä. Yhdessä voidaan päättää, tehdäänkö liikkeet peilikuvina vai ei. Liikesarja voi kertoa esimerkiksi siitä, miten jokin pieni kasvaa joksikin suureksi tai päinvastoin, jokin suuri kutistuu pieneksi.

3–4 lapsen ryhmissä lapset voivat ehdottaa yhtä tai useampaa asiaa, joita he kaipaavat ja sitten näyttää liikesarjan muulle ryhmälle. Aikuiset kiertelivät eri ryhmien luona innostaen ja tukien toimintaa. Liikesarjatyöskentely voi kestää kymmenisen minuuttia.

Sitten kun ryhmät ovat jotakuinkin valmiita, he saavat näyttää muulle ryhmälle oman tapansa käyttää draamakonventiota ”peili”. On tärkeää sopia, että työskentelyn aikana on hiljaista, mutta joka esityksen jälkeen annetaan aplodit. Aikuisten on hyvä antaa esityksestä suullista palautetta. Muu ryhmä saa arvata, mitä näkivät ja keskustella siitä esityksen jälkeen. Keskustelua voi johtaa aikuinen tai ne, jotka olivat mukana esityksessä.

Jos aikaa jää, seuraavat harjoitukset voi tehdä kysymysten pohjalta. Tämä auttaa palaamaan takaisin kirjan sisältöön. Runoon liittyvät kysymykset voivat olla vaikka seuraavanlaisia:

- Kuka on *Kuukurkko*?
- Mistä johtuu, että päivä on lyhyt?
- Millainen tunnelma kuvassa on, onko se iloinen vai surullinen?

Lopetus

Lopuksi oppilaat voivat kuvailla, miltä tuntui työstää runoa tällä tavoin. Runo voi herättää monia eri kysymyksiä, jotka voivat johtaa oppiainerajoja ylittävään jatkotyöskentelyyn. Alla esimerkkejä aiheista:

- Koti-ikävä
- Vuorokausirytmii
- Riippuvuudet (tietokone, huumeet)
- Ulkonäköihanteet
- Metsienhakkuu
- Onni
- Normipoikkeavuus
- Syömishäiriöt, lautasmalli jne.

- Kulutusyhteiskunta
- Hajamielisyys
- Elämänsäsenne, pessimismi tai optimismi

Runo *Kätkölumouksesta*

Harjoituksen teema

- Vedenalaisen maailman tutkiminen
- Vastakohtat valo ja pimeys
- Mitä voi olla ja kuulla pimeässä?
- Mikä aarre on?

Johdattelu toimintaan

Oppilaat istuvat piirissä. Lukekaa runo, mielellään monta kertaa. Katsokaa kirjan kuvia yhdessä. Tarkoituksena on miettiä runoa, mistä ja kenestä se kertoo? Mitä voi lukea rivien välistä? Miten runo ja kuvitus voidaan tulkita? Mitä runo ja kuvat viestittävät?

Kysymyksiä:

- Kuka tai mikä *Kätkölumous* on? Miksi se on piilossa?
- *Kätkölumouksesta* näkyy vain puolet, miltähän sen toinen puoli näyttää?
- Kuka *Lyhtykala* on? Missä se on? Mitä se tekee? Etsiikö se kavereita pimeässä?
- Onko *Kätkölumouksia*/ *Lyhtykaloja* oikeasti olemassa? Miksi *Lyhtykalalla* on lyhty?
- Tuntevatko kalat toisensa? Ovatko ne kavereita?
- Kuvassa on pimeää. Mitä pimeässä voi olla? Onko pimeyteen piiloutunut jotain muutakin? Ehkä on olemassa muitakin *Kätkölumouksia*, joita kukaan ei voi nähdä?

Työtapo 1

Meren syvyyksiin

Keskustelun jälkeen on aika laskeutua meren syvyyksiin. Ajatuksena on yhdessä kuvitella, miltä tuntuu sukeltaa meren pohjaan. Oppilaat voivat seistä piirissä ja aikuinen maalaa sanoilla tarinan sukelluksesta. Aloitetaan hiekkarannalta, missä leikisti kastellaan ensin varpaat veteen (tuntuuko kylmältä?). Aurinko lämmittää mukavasti. Tunnelmaan pääsemiseksi voidaan soittaa taustaaääniksi (esim. YouTubesta) aaltojen pauhua ja lokkien kirkunaa. Sitten kuvitellaan, miten vähitellen mennään veden alle: ensin kahlataan vedessä polvia myöten, sitten vesi ulottuu mahaan asti, sitten kainaloihin; kuullaan aaltojen ääniä ja nähdään meriheiniä. Lopulta on aika sukeltaa veden pinnan alle: hengitämme syvään, uimme alaspäin, tunnemme itsemme painottomiksi, tulee yhä hiljaisempaa ja pimeämpää... Jos halutaan, voidaan tehdä uintiliikkeitä. Jos on mahdollista, himmennetään huoneen valaistusta. Lapsia voi myös pyytää sulkemaan silmänsä ja kuvittelemaan, että on ihan pimeää.

Merenpohjassa

Nyt kaikki ovat sukeltaneet merenpohjaan. Pohjan voi tuntea jalkojen alla. Voimme taas hengittää, sillä olemme muuttuneet kaloiksi. Miltä meren pohjassa näyttää? Mitä näette pimeässä? Oppilaita kehoitetaan miettimään, mitä ääniä voi kuulla pimeässä merenpohjassa. Kuuletteko mitään ääniä? Aaltojen äänen kaukaa merenpinnalta voi kuulla. Kuuletteko? Kaikki tömistävät jalkojaan hitaaseen tasatahtiin- siitä tulee

aaltojen rytmi, aaltojen, jotka lyövät kallioihin ylhäällä vedenpinnassa. Tahti on hidas ja tasainen, niin kuin ”äitikarhun käynti”. (¼ :n tahtilaji)

Tämän jälkeen oppilaille voi jakaa eri soittimia (clavesit l. rytmikapulat, kotitekoisia rytmisoittimia, esim. rytmimunat, jotka on tehty Kinder-munien yllätyskotelosta, joka on täytetty riisillä; muovipulloja, jotka ovat puolillaan vettä; lastenruokapurkkien kansia, joista lähtee naksahava ääni. Oppilaat soittavat eri ääniä ja rytmejä näillä soittimilla ja kuuntelevat, miltä soitto kuulostaa. He voivat myös tehdä pulputtavaa ääntä suullaan: plop, blubb. Miltä veden alla oikeastaan kuulostaa?

Harjoitus toimii paitsi lämmittelynä myös turvallisuuden tunteen herättäjänä. Tarkoituksena on että, lapset tutustuvat siihen, millaiselta merenpohjassa näyttää ja millaisia ääniä siellä voi kuulla. Tutkimme ympäristöä, joka on oppilaille kenties tuntematon.

Työtapo 2

Pimeys ja ”ihanaus”

Sen jälkeen, kun on yhdessä kuunneltu merenpohjan hiljaisia ja meluisia ääniä hetkisen, opettaja kerää rytmisoittimet. Seuraavaksi voi miettiä seuraavia kysymyksiä:

- Mitä pimeydessä on?
- Mitä tunteita pimeys herättää? Tuntuuko pimeys pelottavalta?
- Pelkäätekö pimeää?
- Voiko pimeästä löytyä hyviä asioita?
- Voiko pimeydessä olla aarteitakin?

Jaa lapsille taskulamput. Nyt lapset ottavat *Lyhtykalan* roolin ja uivat ympäriinsä. Ehkä jotakin ihanaa ilmestyy *Lyhtykalan* lyhdyn valokeilaan! Musta kangas toimii esirippuna. Kaksi aikuista tai kaksi valittua ”verhomestaria” pitelevät kiinni verhosta kukin omalta puoleltaan. Verhon taakse tuolin tai jakkaran päälle opettaja laittaa erilaisia ”aarteita”. Hyviä aarteita ovat leikkitimantti (kristalli), aarrearkku, jossa on jotain kimaltavaa, kolikko, näkinkenkä, koralli, kala tai lelueläin, jolla samoin kuin *Kätkölumouksella* on sarvet.

Lyhtykala voi nyt osoittaa valollaan verhoa. Tunnelmaa voi nostattaa rummuttamalla kämmenillä polviin. Sitten verho lasketaan alas ja lapset voivat paljastaa aarteen. Aarteet voivat olla myös vertauskuvallisia kuten esimerkiksi nallekarhu tai perhekuva. Lapsia voi kehottaa laittamaan esille outoja aarteita, vaikka tiskihanskan. Voiko tiskihanska olla aarre? Jos aika riittää, lapset voivat vuorollaan valita aarteita, jotka laitetaan verhon taakse paljastettaviksi.

Tehtävän tarkoituksena on näyttää, että pimeässä voi olla ihania aarteita. Tarvitsee vain katsoa avoimin mielin tarpeeksi tarkasti. Harjoituksesta voi löytää yhtymäkohtia kaverisuhteisiin: ei pidä tuomita ketään ulkonäön perusteella. Koskaan ei voi tietää kuinka hauskaa on leikkiä jonkun kanssa ennen kuin on kokeillut.

Lopetus

Kaikki uivat nyt takaisin pintaan. Aikuinen kuvaa matkan sanallisesti. Huoneen valaistus kirkastuu vähitellen. Lokkien kirkuna ja aaltojen pauhu voi kuulua taas, kun lapset asettuvat piiriin loppupohdintaa varten.

- Miltä tuntui? Mikä oli hauskaa/ ei ollut niin hauskaa?
- Onko pimeys vaarallista?
- Voiko pimeydestä löytää jotakin hienoa?
- Mitä ajattelit näkevänne verhon takana? Yllätyttekö?
- Mikä voi olla aarre? Perustele.
- Mieti, onko sinulla jotain erityistä, josta pidät? Mikä on oma aarteesi? (jotakin hienoa, pehmoeläin, perhe, serkku, ystävät, Playstation) Perustele.

Jos haluatte jatkaa työskentelyä aiheen parissa, voitte esimerkiksi piirtää *Kätkölumouksen/ Lyhtykalan* tai kuvan siitä, miltä merenpohjassa näyttäisi valossa. Piirtää voi myös oman aarteensa.

Runo *Kätkölumouksesta*

Materiaali

Taikahiekkaa, muovailuvahaa tai muuta muovailtavaa massaa, alustat esim. kertakäyttölautaset

Johdattelu toimintaan

Kokoa lapset ja johdattele heidät vedenalaiselle matkalle: Kaikki voivat astua mielikuvitus sukellusveneeseensä ja ”kuplia” meren syvyyksiin. Sukellukseen liitetään selvät liikkeet ja kuuluva blub-äänikin, jotta oikea tunnelma syntyy.

Työtap

Merenpohjassa joku ohjaajista lukee runon ääneen. Oppilaat ajavat silloin äänettömästi ympärillä sukellusveneissään. Runon lukemisen jälkeen oppilaat saavat annetun ohjeen mukaisesti miettiä ja kertoa, mitä he siellä kuvittelevat näkevänsä. Ohjaaja osallistuu ja vahvistaa sillä tavoin oppilaiden kokemuksen ja innostaa niitä oppilaita, joiden on vaikea tuottaa mielikuvia. Sen jälkeen sukellusveneet nousevat pintaan.

Lopetus

Oppilaat muotoilevat taikahiekasta tai jostain muusta massasta työn, joka kuvaa lapsen valitsemaa kokemusta merenpohjassa. Opettaja tai oppilaat voivat kuvata ja dokumentoida työskentelyä, jotta sitä voidaan myöhemmin jatkaa koulussa. Keskustelkaa oppilaiden töistä. Jatkotyöskentelynä oppilaat voivat maalata sen, mitä näkyi, kun lyhtykala saapui paikalle. Rakentakaa näyttelyssä ottamistanne kuvista vedenalainen maailma.

Runo *Ikiodottajista*

Materiaali: muutamia kirjoja, vahamassaa (eri värejä), paperilautasia, veitsi.

Työtapa: Runojen tulkitsemista ja itsenäistä työskentelyä vahamassalla.

Johdattelu toimintaan

Tunti alkaa yhteisellä johdannolla, jonka aikana käsitellään lasten etukäteistietoja kirjasta. Onko joku lukenut kirjan? Missä? (kotona/koulussa) Onko teillä jokin lempiruno?

Työtapa

Sinä tai joku oppilaista saa lukea runon ääneen luokassa. Keskustellaan runosta ja sen herättämistä ajatuksista.

- Mitä ajatuksia ja tunteita runo herättää?
- Oletteko nähneet *Ikiodottajia* ennen? Muistuttavatko ne Hattivatteja tai Haisulia?
- Millaisia ilmeitä *Ikiodottajalla* on?
- Mitä ajattelette, että *Ikiodottajat* odottavat? Voiko sen nähdä kuvasta?

Sitten oppilaat saavat valita haluamansa vahamassan ja alkaa muovata palasestaan kuutiota. On tärkeää, että kaikki aloittavat kuutiosta, jotta kaikilla olisi selkeä muoto, mistä aloittaa. Sitten he muotoilevat sen, mitä *Ikiodottajat* odottavat. Työskentelyä eivät ohjaa mitkään säännöt tai rajoitukset, lasten mielikuvituksen annetaan lentää! Opettaja voi tukea prosessia esittämällä kysymyksiä, joiden avulla lasten omat kiinnostuksen kohteet pääsevät esille ja heidän omat ideansa kehittyvät. Lapset voivat myös heitellä ajatuksia toisilleen löytääkseen mielikuvituksekkaita vastauksia. Lopuksi kaikki voivat esitellä työnsä ja kertoa, miksi he ajattelevat, että *Ikiodottajat* odottavat juuri sitä, minkä he ovat muotoilleet.

Lopetus

Nämä työt voidaan joko säästää koulussa ja laittaa esille luokkaan tai sitten oppilaat voivat viedä ne kotiin. Vahamassaa voi myös käyttää uudestaan. Jos massaa halutaan käyttää uudestaan, täytyy työt säilyttää suojattuna muoviin, muuten ne kovettuvat. Tämän työskentelyn tavoitteena on herättää kiinnostusta runojen ja kuvien tulkitsemiseen, keskustella tunteista sekä kehittää oppilaiden mielikuvitusta. Oppilaat voivat vapaasti tulkita kuvaa ja runoa ja antaa muodon sille, mitä *Ikiodottajat* sitten ikinä odottavatkin.

Katso! Ikiodottajat ovat astuneet ulos kirjasta!

Runo *Kuinkalasta*

Materiaali

Sininen kankaanpala, joka esittää kalalammikkoa, vihreitä paperista leikattuja lumpeenlehtiä, jotka ovat myös puunlehtiä, joille kalat lentävät. Pieniä sinisiä kaloja lasten muistin tueksi. Pieniä tuoleja tai penkkejä, joilla lapset voivat seisoa, kun he ovat puussa.

Johdattelu toimintaan

Kootkaa lapset yhteen lammikon ympärille. Kysykää, tuntevatko lapset kirjan. Kertokaa kirjasta ja lukekaa runo heille. Näyttäkää lummelammikkoa (sininen kangas) ja selittäkää mikä se on. Oppilaat voivat asettua kankaan päälle.

Kysymykset:

- Miltä *Kuinkalasta* tuntuu lammikossa?
- Mitä kala näkee?
- Lapset saavat tehdä äänikollaasin, joka kuvaa lammikkoa.

Työtapa

Draamakonventiot ”tyhjä tuoli”, silloin, kun mietitään, mitä *Kuinkala* voisi vastata; ”äänikollaasi”, kun kuvataan lammikon maailmaa ja puuta ja ”peili”, kun oppilaat näyttävät, mitä kala tekee.

Lukekaa runo vielä kerran. Pitäkää taukoja valituissa kohdissa keskustelua varten.

Kysymyksiä ”tyhjälle tuolille”:

- Miksi kala haluaa pois lammikosta?
- Miksi se haluaa nousta puuhun?
- Haluavatko *Kuinkalat* olla yhdessä?
- Miltä kaikki näyttää lammesta katsottuna?
- Miltä kalasta tuntuu?
- Miltä kaikki näyttää puusta katsottuna?
- Mikä puussa on ja mikä tulee sitä tapaamaan?
- Onko pöllö pahalla päällä? Miksi?
- Mitä mieltä kettu on?
- Miten *Kuinkala* kiipeää?
- Näytä?
- Mitä kala tekee, kun se lentää pois?
- Minne se lentää?

Oppilaat saavat kuvitella olevansa *Kuinkaloja*, jotka kiipeävät ylös lammikosta ja saavat ensin jalat ja sitten siivet ja voivat kiivetä puuhun. Lapset makaavat kokeeksi lattialla, istuvat lattialla ja kiipeävät tuolille. Lumpeenlehdet nostetaan ylös ja niistä tulee puun lehtiä. Lapset saavat miettiä ja näyttää, miltä puussa kuulostaa.

Jos ehditään lapset näyttävät peilinä pareittain, kuinka *Kuinkala* saa jalat ja mitä se tekee. Vaihtoehtoisesti lapset voivat jäljitellä toisiaan ”Seuraa johtajaa” -leikissä.

Vaihtoehtona äänikollaasille on käyttää eri musiikkia lammikkoa varten ja eri musiikkia puuta varten. Kun lapset kelluvat lammessa, voi myös valaistusta himmentää.

Lopetus

Loppukeskustelu. Lapset saavat lammikosta paperiset *Kuinkalat*.

Kahlaa *Kuinkalan* kanssa.

Runo *Hyssystä*

Johdattelu toimintaan

Harjoituksen tavoitteena on kehittää lasten kykyä ilmaista tunteitaan kuvallisesti ja muilla ilmaisukeinoilla. Oppilaat työskentelevät sekä itsenäisesti että ryhmässä, jotta heidän itsetuntemuksensa ja kykynsä tuntea yhteenkuuluvuutta kehittyisivät. Tämän draamaharjoituksen avulla oppilaista kehittyy luovia ihmisiä, joilla on terve itsetunto. Harjoituksessa on mukana keskustelua, metareflektiota ja liikkumistehtäviä.

Työtapa

Keskittäkää huomio tekstiin ja tunteisiin, joita ne herättävät. Jos opettaja haluaa voi mukaan ottaa myös kuvat, pyytää lapsia piirtämään *Hyssyn* kuva tai muuten keskustella kuvista. Joku lapsista tai kaikki lapsetkin ovat voineet lukea kirjan ja siten tietää, miltä *Hyssy* kirjassa näyttää. Opettaja voi aluksi kysyä, onko joku lapsista lukenut kirjan tai nähnyt, millaisesta hamosta on kysymys. Jos joukossa on oppilaita, jotka tuntevat tarinan ja hahmon, heitä voi pyytää kertomaan hieman ajatuksistaan *Hyssystä*. On tärkeää, että opettaja lukisi runon tarpeeksi hitaasti ja selkeästi, jotta lapset todella voivat asettua tarinan maailmaan ja rakentaa käsityksen hahmosta sekä kuvina että ajatuksina. Harjoitus on suuntaa antava ja sen voi muokata omalle luokalleen sopivaksi. Harjoituksen aikana opettaja voi myös käyttää enemmän aikaa keskusteluun tunteista: miten niitä voi ilmaista rakentavasti. Opetustuokion tarkoituksena on kehittää oppilaiden edellytyksiä ja mahdollisuuksia toimia yhdessä ja kommunikoida rakentavalla tavalla.

Lämmittelyleikkä voi vaihdella luokan koon ja ryhmädynamiikan mukaan. Jos harjoitus ei ole opettajasta sopiva, opettaja voi hyödyntää joitakin alla olevista harjoituksista:

- 1) Näytä liikkumalla: Oppilaita pyydetään liikkumaan erilaisilla alustoilla: lumella, jäällä, kivisellä rannalla, kuumalla hiekalla, ruohikossa jne.
- 2) Suhteet: Seistään pareittain vastakkain. Päätetään liikemallista, joka tehdään suhteessa toiseen, esimerkiksi liikutaan kohti toista, kohdataan- toisen luota omalle paikalle- toista kohti ja ohitse. Tätä mallia toistetaan eri tavoin esimerkiksi vihaisesti, hellästi, vetovoimaisesti jne.
- 3) Mielialat: Kaikki kulkevat huoneessa itsekseen musiikin tahdissa. Kun musiikki lakkaa, jäädään asentoon, joka ilmaisee jotakin mielialaa, esimerkiksi iloa, surua, pelkoa, vihaa. Seuraavaksi voi keskustella, miten eri mielialat näkyvät liikkumisessa ja kokeillaan liikkua mielialan mukaan. Mikä tekee vihaisen näköiseksi? Mikä ero on iloisella kävelyllä ja surullisella?

Dramatisoinnin sijasta oppilaat voivat rakentaa roolipelin. Harjoituksessa opettaja antaa oppilaille eri rooleja ja oppilaat saavat näytellä samanaikaisesti tai olla vapaasti mukana roolipelissä, jota muut katsovat. Rooleilla pitää olla jokin yhteys *Hyssyyn* esimerkiksi, että joku oppilaista on ujo ja epävarma ja ”on kolossa äänettä” kun taas toinen ”määkii ja kopsuttaa jaloillaan”. Miten nämä toimivat yhdessä?

Lopetus

Näitä harjoituksia voi myös muunnella sen mukaan, mitä haluaa saavuttaa. Aktiivisen liikuntaleikin sijaan voi valita rauhallisen rentoutumisharjoituksen. Alla kuvataan muutama muunnelma kommunikaatioharjoituksista ja muutama rentoutumisharjoitus.

Taikasauva: Yhdellä ryhmässä on taikasauva, jonka avulla hän voi muuttaa toiset ihan miksi vaan haluaa. He pysyvät taiottuina, kunnes heidät taiotaan joksikin muuksi.

Ameba: Kaikki pitävät kiinni toistensa käsistä, muodostavat sillä tavoin renkaan, joka liikkuu musiikin tahtiin. Rengas voi muuttua minkä muotoiseksi vain, mutta otetta käsistä ei saa irrottaa. Jonkun ajan kuluttua rengas voi jakaantua miten moneen osaan hyvänsä. Rengasta voi myös vaihtaa halutessaan. Ainoa ehto on, ettei kukaan saa jäädä yksin.

Kuvanveistäjä ja savimöykky: Jakaudutaan kahteen kolmen oppilaan ryhmään. Yksi on kuvanveistäjä, yksi savimöykky ja yksi on malli. Kuvanveistäjä tekee savimöykystä veistoksen sen mukaan, miltä malli näyttää. Harjoituksen voi tehdä myös niin, että kuvanveistäjä ja savimöykky ovat silmät suljettuina.

Jääveistos: Kuunnellaan musiikkia ja kun musiikki lakka soimasta, muututaan jääveistokseksi, joka sulaa vesilammikoksi lattialle.

Rätti: Tässä harjoituksessa olemme rättejä, joilla on kuivattu lattiaa. Kierämme rätit kuivaksi muutamaan kertaan ja makaamme lopuksi lattialla rentoutuneina kuin tyhjiin puristettu rätti.

Rentoutusharjoituksia

Rentoutusharjoitukset ovat tarpeen, jotta kierrokset laskevat ja päästään kosketuksiin mielikuvituksen ja tunne-elämän kanssa. Rentoutus auttaa tutkimaan omia ajatuksia, ideoita ja mielleyhtymiä. Lapsetkin tarvitsevat rentoutusharjoituksia. Sen vuoksi kouluikäiselle voi olla hyödyllinen kokemus käydä makaamaan paikoilleen ja olla aivan hiljaa. Sillä tavoin lapset saavat myönteisemmän käsityksen koulutunnista ja opetuksesta. Myönteiset elämykset koulumaailmasta johtavat myös parempiin tuloksiin, ja siksi on tärkeää ottaa opetukseen mukaan myös rentoutumisharjoituksia ja muita rauhallisia harjoitteita, jotka tekevät koulusta oppilaille turvallisen ja myönteisen ympäristön.

Runo *Luurukuikusta*

Työpaja soveltuu parhaiten nuoremmille koululaisille, mutta sitä voi muunnella niin, että se käy myös vanhemmille oppilaille. Pajassa olemme keskittyneet yksinäisyyden, ystävyyden ja yhteenkuuluvuuden teemoihin.

Johdattelu toimintaan

Oppilaat saavat liikkua niin kauan, kun musiikki kuuluu ja kun musiikki lakkaa soimasta oppilaat jähmettyvät ”patsaiksi” toisin sanoen he pysähtyvät siihen asentoon, jossa ovat, kun musiikki pysähtyy. Aina, kun musiikki alkaa uudestaan kuulua, opettaja antaa oppilaille uuden tavan liikkua.

Ohje liikkua voi olla esimerkiksi:

- Kävele tavallisesti.
- Kävele varpaillasi ja kurottaudu niin pitkäksi kuin voit.
- Ole väsynyt ja roikuta koko kehoasi.
- Kävele kyykyssä.
- Leiki ojan/lammikon yli hyppäämistä.
- Ota niin suuria askeleita kuin voit.
- Kiipeä suurien kivien yli.
- Ole olevinasi metsässä ja kulje eri korkeudella olevien oksien alta.
- Kuvittele olevasi apina/joku muu eläin.
- Kuin ballerina.
- Liiku vapaasti esimerkiksi musiikin mukaan.

Musiikkia ja liikuntatapoja voi muunnella vuosiluokan mukaan.

Työtapa

Lukekaa runo *Luurukuikusta* ja keskustelkaa siitä. Lapset istuvat yhdessä opettajan kanssa piirissä, jotta oppilaat kokisivat yhteisyyden tunnetta ja tuntisivat tulevansa huomatuiksi, kun opettaja esittää kysymyksiä. Runo voidaan lukea kahteen kertaan, ja lapset voivat katsoa kuvaa samalla. Lasten kykyä ymmärtää teksti voidaan kehittää, käymällä läpi joitakin sanoja, toistamalla joitakin runon kohtia ja keskustelemalla siitä, mitä tekstikohta tarkoittaa. Silloin, kun esitetyistä kysymyksistä keskustellaan, annetaan oppilaille ensin mahdollisuus pohtia asiaa itse.

Esimerkkejä kysymyksistä, joista voidaan keskustella:

- Kuka *Luurukuiku* on? Kuvan eläin, eläin, jota kukaan ei aikaisemmin ole nähnyt.
- Miten *Luurukuikun* ulkonäköä voisi kuvata?
- Mitä *Luurukuiku* näkee vedessä? - Peilikuvansa. Oletteko joskus nähneet kuvanne vedessä? Mitä erikoista on peilikuvissa, jotka heijastuvat veteen? Emme/kyllä. Vesi liikkuu usein eikä pysy aivan paikallaan, siksi näyttää siltä, että peilikuvakin liikkuu.
- *Luurukuiku* alkaa puhua peilikuvansa kanssa. Miksi se tekee niin? Runossa sanotaan ”*Olet ainut ystäväni*” Se tuntee ehkä itsensä yksinäiseksi eikä sillä ole

yhtään ystävää ja siksi se puhuu itsekseen. Ehkä se ei tiedä, että vedessä näkyy peilikuva vaan luulee sitä toiseksi eläimeksi.

- Onko hyvä aina vaan puhua itsekseen? - Ei, joskus se voi olla mukavaa, mutta yleensä on hyvä keventää sydäntään puhumalla jonkun toisen kanssa. Esimerkiksi silloin, jos tuntee itsensä yksinäiseksi, surulliseksi, pelokkaaksi, levottomaksi tai jos säilyttää salaisuutta ihan yksin tai miettii jotain.

Käyttäkää draamakonventiota ”peili”. Ryhmä seisoo sisä- ja ulkopiirissä, kummassakin yhtä monta henkilöä. Piirit kääntyvät toisiaan vasten niin, että muodostuu parit. Ulkopiiri aloittaa olemalla peilinä ja sisäpiiri saa näyttää peilille eri liikkeitä, joita peili toistaa peilikuvana. Sitten vaihdetaan rooleja. Sen jälkeen sisäpiiri ottaa askeleen oikealle niin, että parit vaihtuvat ja harjoitus tehdään uudelleen.

Lopetus

Keskustelkaa kokemuksesta ja yhteenkuuluvuudesta, yksinäisyydestä ja ulkopuolisuudesta. Liittäkää oppilaiden arkeen ja todellisuuteen. Mahdollisia jatkokysymyksiä:

- Kenen kanssa voitte tarvittaessa puhua? Kavereille, vanhemmille, sukulaisille naapureille, kotieläimelle, opettajalle jne.
- Ketä aikuisia koulussa on, joille voitte kertoa, jos jotakin tapahtuu ja teidän täytyy tai haluatte puhua jonkun kanssa? Luokanopettaja, muut opettajat, avustajat, kouluterveydenhoitaja jne.

Katso, siinä on *Luurukuiku*!

Runo *Sinivuorivieraista*

Materiaali: Kirjapaketti luokalle- ainakin runo ja siihen kuuluva kuva.

Työtap: Äänikollaasi, patsaat, ääneen lukua, tunnelman, tunteen, äänen ja liikkeen tuottamista

Johdattelu toimintaan

Asettukaa piiriin. Kertokaa, mitä tuleva toiminta pitää sisällään: keskustelkaa kirjasta, runosta, mahdollisesta aiemmasta tutustumisesta kirjaan jne. Lukekaa runo toisillenne, kannattaa käyttää eri ääniä. Mistä runo kertoo? Miten runon voi lukea niin, että luettu kuulostaa sisältöön sopivalta? Millaista eläytymistä runo vaatii päästäkseen oikeuksiinsa? Voiko runon lukemistapa vaikuttaa sen sisältöön? Lukekaa runo matalalla tai korkealla äänellä, iloisesti, surullisesti, hitaasti nopeasti jne. Millainen eläytyminen on edullisin runolle? Mitä kohtaa runossa voi erityisesti painottaa? Oppilaat saavat vuorotellen ehdottaa, miten opettaja lukee runon, sitten opettaja lukee runon niin ja ryhmä kuuntelee. Oppilaat voivat sulkea silmänsä kuuntelun ajaksi, jotta he voivat eläytyä tunnelmaan. Mitä runolle tapahtuu, kun se luetaan eri tavoin? Muuttuvatko mielikuvat silmät suljettuina kuunnellussa? Keitä vieraat ovat? Miksi he tapaavat ja missä? Mitä ajatuksia tämä runo herättää sinussa? Keskustelkaa yhdessä mielikuvista, tunnelmasta, tunteista, valosta ja liikkeistä. Oppilaat kertovat, millaisia ajatuksia heille on tullut mieleen runosta tähän mennessä.

Työtap

Sitten oppilaat jaetaan 3-4 hengen pienryhmiin. Jokaisella ryhmällä on katsottavanaan oma kirja. Oppilaat tukivat tekstiä ja siihen kuuluvaa kuvaa.

- Mitä kuvassa nähdään?
- Keitä vieraat kuvassa ovat? Näyttävätkö ne erilaisilta kuin äsken mielikuvissa?
- Mikä ja missä Sininen vuori on?
- Mitä liikettä kuvassa voi aavistaa olevan?
- Sopiiko kuva runoon?
- Mitä tunteita kuva herättää? Millaisen tunnelman voi kuvasta lukea?
- Kuuluuko kuvassa ääniä?

Oppilaat tekevät ”äänikollaasin” ja ”patsaat” käsitellyn tekstin ja kuvan pohjalta. Harjoitus voidaan tehdä koko ryhmän kanssa tai pienryhmissä.

Jotkut lapset tekevät patsaita, jotka kuvaavat heidän tekstistä ja kuvasta löytämiään tunteita, liikettä ja tunnelmaa. Muu ryhmä seisoo piirissä patsaiden ympärillä ja tekee äänet, joita kuuluu, kun vieraat kiipeävät kohti Sinisen vuoren huippua. Oppilaat vuorottelevat patsaiden ja äänien tekemisessä.

Lopetus

Oppilaat keskustelevat yhdessä opettajan kanssa harjoituksen aikana kokemastaan ja oppimastaan. Miltä kuunteleminen tuntui? Heräsikö mielikuvia runosta? Voiko näin toimia minkä tahansa tekstin kanssa? Voivatko avainkysymykset auttaa runon syvällisemmässä tulkinnassa? Seuraavia kysymyksiä voi käyttää yllä olevassa harjoituksessa tai erikseen *Sinivuorivieraat* -runosta käytävän keskustelun pohjana

- Miksi vieraat huutavat ”KAPPAS VAAN!” Sopivatko ne jostakin yhdessä ”*joka kymmenes vuosi perjantaina*” - viittaako säe johonkin perinteeseen, yhteenkuuluvuuteen, salaisuuteen?
- Sininen vuori, mikä paikka se on?
- Mikseivät ne kyseenalaista tapaamista- mitä tapahtuu niille, jotka eivät lähde matkaan? Miten he tapaavat- menevätkö ne samaa tietä ylös vuorelle?
- Missä ne asuvat ja millainen koti niillä on?
- Keitä vieraat ovat? Mistä ne tulevat?
- Kenen maailma on kyseessä, asuvatko vieraat samassa maailmassa kuin me ihmiset? Puhuvatko ne meidän kieltämme?
- Miltä ihmiskorvissa kuulostaa, kun vieraat huutavat ”KAPPAS VAIN!”?

Miten vieraat viestivät keskenään?

Runo *Moksiskaanista*

Johdattelu toimintaan

Oppilaat aloittavat tekemällä itsensä niin pieniksi kuin mahdollista (käyttäkää vertauskuvia mielikuvien synnyttämiseksi jostakin pienestä ja suuresta). Sitten laitetaan soimaan musiikki, joka vähitellen kasvaa ja oppilaat antavat sitten itsensä kasvaa ja liikkua musiikin tahdissa

Oppilaat saavat liikkua vapaasti tilassa. Leikki kivi, sakset, pussi ohjaa oppilaita kasvamaan pienestä keskisuuriksi ja lopuksi *Moksiskaaniksi*, joka on tullut perille ja hyppelee ympäriinsä. Oppilaat saavat haastaa kisaan vain itsensä kokoisia, jos he voittavat, he kasvavat; jos he häviävät, he pienenevät (paitsi, jos he jo ovat pieniä, he pysyvät pieninä).

Lyhyt keskustelu siitä, miltä tuntui olla pieni/suuri lämmittelyharjoituksessa, katsokaa kirjasta runon kuvitusta. Miettikää, miltä *Moksiskaanista* saattoi tuntua, kun se seisoi rannalla ja hyppäsi ensimmäiselle jäälautalle? Miltä siitä tuntui rannalla, silloin kun se hyppäsi jäälautalta toiselle ja kun se lopulta tuli perille? Mitä vaaditaan, että uskaltaa jättää rannan ja hypätä lautalta toiselle, kunnes tulee lopulta perille.

Harjoitus 1: Kävellä seinään

Oppilaat käyvät riviin muutaman metrin päähän seinästä. Suljetuin tai sidotuvin silmin alkavat oppilaat kulkea kohti seinää, tarkoituksena on pysähtyä niin lähelle seinää kuin mahdollista. Jos tilaa on vähän, harjoitus tehdään niin, että oppilaat osallistuvat eri kierroksilla siihen. Oppilaat voivat kokeilla kulkemista kädet eteen ojennettuina, kädet sivulla, yksin, pareittain ja juosten.

Harjoitus 2: Runon tunteiden kuvaaminen.

Oppilaat jaetaan pienempiin ryhmiin (2-4 lasta ryhmässä). Oppilaat menevät ryhmänsä kanssa yhdelle kolmesta asemasta: rannalle (pelko, levottomuus), jäälautalle (hermostuneisuus) ja loppuun (onnistumisen tunne). Kussakin paikassa ryhmä voi yhdessä pohtia, miltä *Moksiskaanista* tuntui siellä ja miten ryhmä voisi kehollaan kertoa tästä tunteesta. Hetken päästä (noin minuutin) saa ryhmä kerrallaan näyttää, kuinka he tulkitsevat tunteen. Kun kaikki ryhmät ovat esittäneet tulkintansa, asemia vaihdetaan.

Lopetus

Runo luetaan uudestaan ja keskustelussa runo liitetään oppilaiden arkeen esimerkiksi kysymyksellä, onko koulussa tilanteita, joissa oppilaat voivat tunnistaa itsensä runosta? (ennen koetta jne.)

Kiitos! Tervetuloa uudestaan!